

VEILEDER FOR ILLUSTRASJONER I PLANSAKER

Innledning

Formålet med veilederen er å sikre at beslutningsgrunnlaget i plansaker er best mulig. Gode illustrasjoner er viktige for å belyse saken for politikere, samrådsparter, høringspartier og til offentlig ettersyn. I tillegg er illustrasjoner helt nødvendige for å kommunisere mellom forslagsstillere og saksbehandlere. Illustrasjoner er også et viktig grunnlag for å vurdere om det er fysisk mulig å gjennomføre planforslaget med de kravene som stilles. Er det for eksempel plass til å oppfylle parkeringsnormen? Er det mulig å gjennomføre universell utforming?

Hvis det er vist til illustrasjonen i bestemmelser, blir denne vedlegg til bestemmelse og et juridisk dokument.

Illustrasjoner er også et arbeidsredskap som brukes for å komme fram til gode løsninger. Det kan derfor lønne seg å lage arbeidsmodeller hvor det kan settes inn ulike alternativer. Illustrasjoner bør ikke utføres så detaljert og avansert at det blir et kostnadsspørsmål å lage nye når planen endres.

Generelle krav og råd

Illustrasjoner skal alltid vise maksimal utnytting av planen.

Illustrasjonsplaner skal utformes i lik målestokk med plankart. Målestokk/originalformat skal oppgis.

Planlagt og eksisterende bebyggelse skal framstilles enhetlig, og det skal framgå tydelig hva som er planlagt og hva som er eksisterende bebyggelse.

Bebyggelse skal ikke framstilles som gjennomiktig.

Illustrasjonsmaterialets utsnitt skal vise utbyggingens sammenheng med omgivelsene. eks: satt inn i fasaderekke, kvartal, byrom, landskapsrom.

Forholdet mellom detaljeringen i illustrasjonene og det planen styrer rent juridisk må vurderes kritisk. Er de avgjørende plankvalitetene vist? Er det lagt for stor vekt på detaljering som ikke er hjemlet i planmaterialet?

Hvorvidt vegetasjon, spesielt trær, skal tas med i illustrasjoner må vurderes i hver enkelt sak.

Det er en fordel med illustrasjoner som viser både dagens situasjon og foreslått situasjon.

For presentasjoner til legfolk er modeller og perspektiver spesielt godt egnet.

Størrelsen og oppløsningen på illustrasjonene må sikre god lesbarhet for både fagfolk og legfolk.

Tekststørrelser må være så stor at de fortsatt er godt lesbare når de publiseres på A3 og A4 format. (For fonten Times New Roman regnes 10 pkt som god nok lesbarhet).

Krav og råd til ulike typer illustrasjoner

Det vurderes i hver enkelt sak hvilke illustrasjoner som er best egnet. Krav til illustrasjoner kan avtales i oppstartsmøte eller i senere arbeidsmøte med kommunen.

Gateopprikk

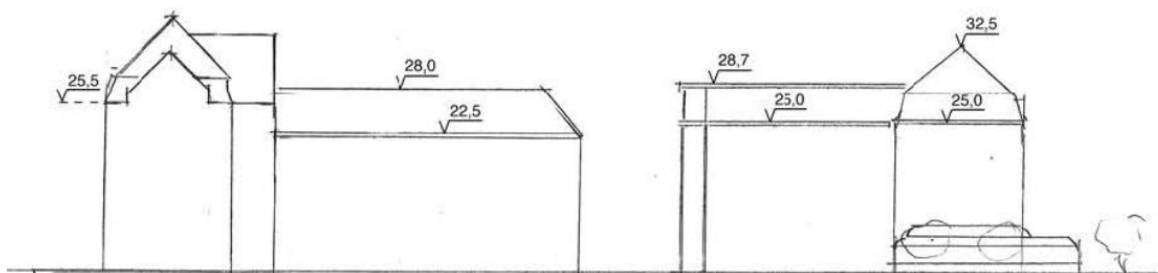
Formål med opprikk: Vurdere tiltakets sammenheng med tilgrensende bebyggelse, særlig når det gjelder skala: høyder (volum), bredder og fasadeinndeling. Opprikk får også fram bygningstyper, sekvenser og rytmer i gaterom.

Eksempel 1 Gateopprikk brukt for vurdere tilpasning av høyder og fasadeutforming

Krav:

- Gateopprikk skal ha målsatte kotehøyder på gesims og mønehøyder.
- Hvis det er fasadeutforming som skal vurderes, skal opprikset vise fasadens komposisjon (vinduer, relieff, fasadeelementer, balkonger, farger og andre bestanddeler).
- Skal ha mennesker tegnet inn i riktig målestokk, slik at man forstår skalaen.
- Gateoppriksets utsnitt skal vise den sammenhengen som prosjektet oppleves å henge sammen med, for eksempel kvartal eller del av gate.

Eksempel 2 Gateopprikk brukt for å vurdere gesims og mønehøyder

Snitt

Formål med snitt: Beskrive forholdet mellom åpne arealer og bebyggelse. Godt egnet til å beskrive byrommenes romlige karakter, og forholdet mellom bebyggelse, terreng og eventuell vegetasjon. I tillegg er snitt godt egnet til å vurdere ulemper for bakenforliggende naboer, mht. tap av sol og utsikt.

Krav:

- Snitt skal ha målsatte kotehøyder på terreng og gesims- og mønehøyder.
- Skal ha mennesker tegnet inn i riktig målestokk, slik at man forstår skalaen.
- Snittene plasseres slik at det karakteristiske ved planforslaget og tilgrensende område kommer fram.

- Snittenes utstrekning avgjøres av hva som skal beskrives, for eksempel. gaterom, planområde og nabobebyggelse, eller landskapsrom.

Perspektiver

Formål med perspektiver er å vurdere visuelle virkninger på bybildet: byrom og friarealer, bebyggelsesstruktur og landskapsrom, både fjern- og nærvirkning.

Krav:

- Skal ha mennesker tegnet inn, slik at man forstår skalaen.
- Skal være sett fra menneskets øyehøyde.
- Skal ses fra standpunkt der virkningen er størst og fra viktige offentlige rom, som kan være hovedgater, innfartsårer, og utsiktspunkter.
- Perspektivenes utsnitt bør være som et normalobjektiv (50mm), da dette er mest i samsvar med menneskeøyets fokusområde. Unngå bruk av tele- og vidvinkelinnstillinger.

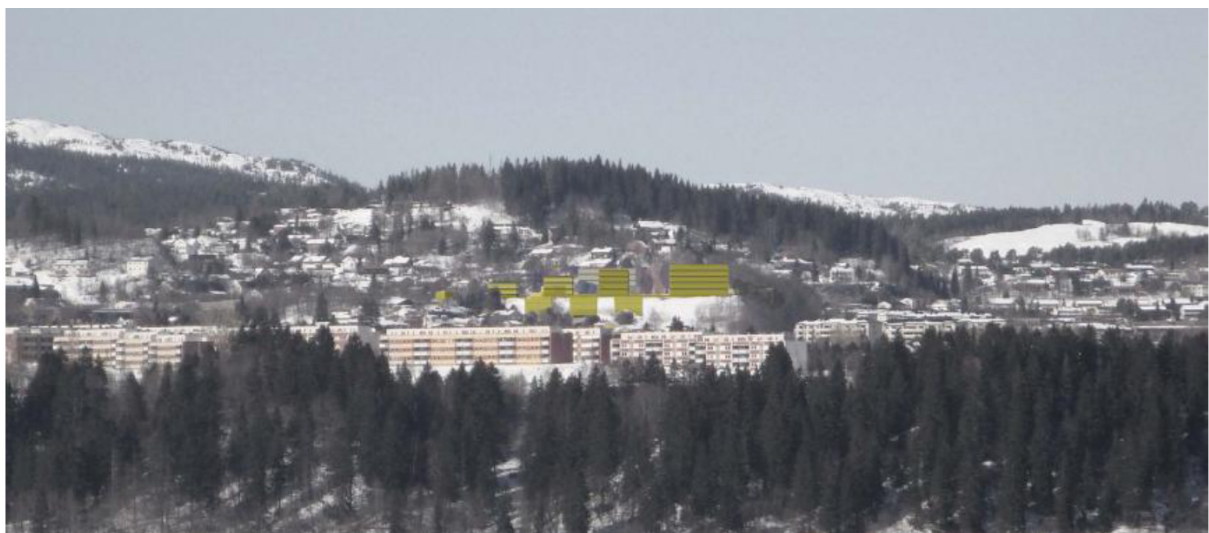
Ofte legges fotografier til grunn. Det er en fordel at fotografiene tas når det ikke er sterk sol. Da unngår man store skyggelagte partier. Jevnt lys gjør at fotografier belyser alle delene i motivet likverdige.

Sjekk at høyder / volum er riktig framstilt i forhold til de utbyggingsrettigheter som planen gir.

Fugleperspektiver er i en del tilfeller godt egnet til å forklare planforslaget, men er lite gunstige som grunnlag for å vurdere visuelle virkninger. De erstatter ikke perspektiver sett fra menneskets øyehøyde.

Krav til perspektiver som skal vise fjernvirkning.

- Skal sees fra standpunkter hvor foreslått volum er mest eksponert.
- Før- og ettersituasjon skal framstilles på samme måte.
- Det skal legges ved kart som viser standpunkt for perspektivene.

Eksempel 3 Perspektiver som viser fjernvirkning: Eksisterende bebyggelse, foreslått bebyggelse, og foreslått bebyggelse med omriss av eksisterende bebyggelse.

Modeller

Formål med modeller: Vurdere planlagt volum i forhold til eksisterende volum og terreng. Det er særlig nyttig når det inngår mange ulike og komplekse former i området.

Krav:

- Modell skal ha navn på plan og forslagstiller påskrevet.
- Modell skal ha målestokk og målestav.

Sol-/skyggekart

Formål: Vurdere konsekvenser for sollys i planområdet og tilgrensende utearealer og bebyggelse. (Sollys spesielt på utearealene som skal fylle opp uteromsnormen).

Krav:

- Sol-/skyggekart skal minimum vise følgende tidspunkter: 21. mars kl 15, og 23 juni kl 18. Det bør også angis eventuell solfri periode om vinteren. Valg av tidspunkter bør reflektere bruken. Det er for eksempel ulike tidspunkter som er aktuelle for skoler enn for boliger. For boliger er følgende tidspunkter gode supplement til minimumskravet: 21. mars kl 12 og 18, og 22. juli kl 12, 15 og 18.
- Kart eller digital modell kan brukes.
- Bebyggelse og utearealer i tilgrensning til planområdet skal også være med. Dette for å sikre at nabobebyggelsens skyggevirksomheter på uteområde i planområdet vises, og at forslaget skyggevirksomheter på naboenes uteområder kommer fram.
- Sol-/skyggekart skal være sett rett ovenfra. Det skal være tydelig kontrast.
- Omriss av utearealer som er med i uteromsregnskapet skal være tegnet inn på kartet.
- Himmelretninger må angis på hver enkelt illustrasjon.
- Alle byggenheter må ha påført et tall eller en bokstav, slik at det er mulig å henvise til dem i en tilbakemelding.
- Illustrasjoner må være minimum 8x8 cm.

Illustrasjonsplan

Formål: Vise at det er mulig å gjennomføre det som hjemles i planforslaget.

Krav:

- Det må framgå tydelig hva som er oppholdsareal og hva som er trafikkareal.
- Skal være i samme målestokk som plankartet.
- Illustrasjonsplanen må vise maksimum utnyttelse av planen.

Trafikkplan

Formål: Vise foreslått trafikksystem i forhold til de ulike trafikantgruppenes behov. Det er spesielt nyttig i planforslag som medfører vesentlige endringer i trafikksystem.

Forslått trafikksystem for hver trafikantgruppe (gående, syklende og kjørende) skal vises på hvert sitt kart. Trafikkplanen skal vise hvordan foreslått trafikk i planområdet er tilknyttet omkringliggende trafikksystem.

Veilederen er utarbeidet av Trondheim kommune og tilpasset Halden kommune.